

УДК 341.231.14

DOI 10.32755/sjlaw.2026.090

Пекарчук В. М.,

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права,
міжнародного права,
Пенітенціарна академія України, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-7750-1474;

Петровська Ю. М.,

кандидат історичних наук, доцент,
начальник гуманітарного факультету
(очного та заочного навчання),
Пенітенціарна академія України, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0009-0005-8131-2210;

Попружна А. В.,

кандидат історичних наук, доцент,
начальник кафедри гуманітарних дисциплін,
Пенітенціарна академія України, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-5079-2865

АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ВИМІР

У статті досліджено антидискримінаційну політику як складову міжнародних стандартів захисту прав людини в її концептуальному вимірі. Визначено, що сучасні міжнародні стандарти захисту прав людини формуються не лише як сукупність міжнародно-правових норм, закріплених у договорах і деклараціях, а як комплекс принципів і підходів, що виникають у взаємодії договірної та звичаєвого міжнародного права, практики міжнародних судів і квазісудових органів, а також доктринальних інтерпретацій.

Ключові слова: антидискримінаційна політика, дискримінація, міжнародне право, недискримінація, міжнародні стандарти, права людини, правове регулювання, правосуддя, принцип рівності.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обраної теми визначається низкою системних викликів, що постають у сучасному міжнародному правовому полі. Попри наявність широкого спектра універсальних і регіональних документів, спрямованих на забезпечення рівності та недискримінації, реальна практика реалізації цих стандартів вказує на стійкість і транс-

формацію різних форм дискримінації в соціальних, економічних і правових відносинах.

Антидискримінаційна політика, розглянута як складова захисту людських прав, не лише фіксує юридичні заборони, а й формує нормативно-інституційне підґрунтя для протидії нерівності, що має фундаментальне значення для реалізації принципу рівності перед законом і гарантованих свобод. З огляду на глобалізаційні процеси, міграційні потоки, мультикультурні трансформації суспільств та посилення міждержавних і внутрішніх конфліктів, необхідно глибше окреслити понятійні межі, принципи та механізми антидискримінаційної політики. Таке осмислення сприятиме узгодженню на національному та міжнародному рівнях підходів до захисту людських прав, усуненню наявних нормативних і прикладних розбіжностей, а також підвищенню ефективності правозахисних практик у відповідь на нові форми дискримінації.

Додатково актуальність дослідження посилюється результатами останнього оновлення Migrant Integration Policy Index (MIPEX), представленого 25 вересня 2025 року, які наочно демонструють нерівномірність розвитку складових інтеграційної та антидискримінаційної політики в європейських державах. З одного боку, антидискримінація залишається найсильнішою сферою у більшості країн ЄС (середній показник – 78 зі 100), що підтверджується, зокрема, прикладом Іспанії, яка досягла максимального результату завдяки ухваленню комплексного закону про рівне ставлення. З іншого боку, істотне відставання показників політичної участі мігрантів (у середньому 37 зі 100) свідчить про збереження структурних обмежень реалізації принципу рівності поза суто заборонною моделлю дискримінації [1]. Водночас український контекст набуває особливого значення у зв'язку з масовим переміщенням українців унаслідок збройної агресії та застосуванням у державах Європейського Союзу механізму тимчасового захисту, що актуалізує потребу концептуального осмислення антидискримінаційної політики як елементу міжнародних стандартів захисту людських прав [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові публікації свідчать про активне окреслення теоретико-правових

засад антидискримінаційної політики в контексті міжнародних стандартів захисту людських прав.

Окремі аспекти означеної проблематики досліджували такі науковці: Л. Амелічева, А. Дац, А. Деркач, І. Зіноватна, О. Калмикова, С. Корогод М. Кузнецова, А. Кучук, А. Лапкін, А. Лукомська, О. Панкевич та ін.

Зокрема, в українській юридичній науці визначено зміст принципу недискримінації та проведено аналіз закріплення відповідних норм у міжнародно-правових актах і документах Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи. Так, М. Кузнецова дійшла висновку, що унормування рівності прав у глобальних і внутрішніх актах мінімізує труднощі, які супроводжують юридичний захист особистості. Світовий досвід законотворення разом із судовими рішеннями стимулюють розвиток інструментів для втілення ідей рівноправності в життя [2, с. 33]. Наведене положення є підґрунтям для розгляду антидискримінаційних норм як складової міжнародних стандартів.

Вивчення матеріалів Європейського суду з прав людини дозволило О. Панкевичу резюмувати, що світоглядним фундаментом для рішень цієї авторитетної установи щодо недискримінації виступають тези ліберального комунітаризму, які з'явилися внаслідок певного синтезу ліберальної парадигми та ідей суспільного колективізму [3, с. 28], що важливо для розуміння антидискримінаційних практик як складової правозахисної діяльності міжнародних інституцій.

Науковиця Л. Амелічева обґрунтовує розуміння змісту понять гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації через призму Джок'якартських принципів, висвітлюючи прикладний аспект окремих дискримінаційних практик [4, с. 70–76], що в контексті нашого дослідження створює передумови розгляду міжнародно-правових аспектів антидискримінації.

У своїй статті А. Дац аналізує міжнародні стандарти протидії дискримінації, розглядаючи прямі й непрямі форми дискримінації та практику Європейського суду з прав людини, що підкреслює роль міжнародних судових прецедентів у формуванні антидискримінаційної політики [5].

У науковому дискурсі також посилюється увага до конкретних напрямів міжнародно-правової протидії дискримінації, зокрема захисту від дискримінації за ознакою віку та інвалідності, що розкривається в роботі О. Калмикової, у якій аналізуються міжнародні акти та їх імплементація в національне законодавство [6, с. 123–128].

На думку А. Лукомської та С. Корогода, специфіка юридичного тлумачення нерівності полягає у виробленні ознак, що дозволяють кваліфікувати конкретні випадки як протиправні обмеження. При цьому, як стверджують автори, найбільш ґрунтовно такі параметри викладені в матеріалах Європейського суду з прав людини [7, с. 110].

Науковці І. Зіноватна та А. Лапкін наголошують на важливості імплементації міжнародно-правових антидискримінаційних норм для вдосконалення національного трудового законодавства через застосування принципу зворотного тягара доказування [8, с. 383–388]. Як бачимо, вказані автори також відзначають міжнародно-правову природу антидискримінаційних практик, хоча і досліджують прикладний аспект порушеної нами проблематики.

Важливими для нашого дослідження є висновки А. Деркача про те, що «незважаючи на прогрес у законодавчій сфері, в Україні існує потреба у вдосконаленні правозастосовної практики та впровадженні в дію названих міжнародних стандартів, зокрема через використання судової практики Європейського суду з прав людини та Міжнародного суду ООН» [9, с. 126], які актуалізують проблематику наукового осмислення міжнародних стандартів забезпечення прав людини. У цьому самому аспекті вкажемо й на думку А. Кучука про те, що світове утвердження рівних прав як базису народовладдя нині контрастує з регулярними випадками нехтування цими гуманістичними вимогами у внутрішньому житті держав на тлі посилення глобальних зв'язків [10, с. 63].

Водночас, попри значний науковий доробок, у наявних дослідженнях переважає фрагментарний аналіз окремих заборон дискримінації або галузевих механізмів їх реалізації, тоді як антидискримінаційна політика рідко осмислюється як цілісна

концептуальна складова міжнародних стандартів захисту людських прав. Саме це зумовлює необхідність проведення дослідження, спрямованого на теоретичне узагальнення та системне переосмислення антидискримінаційної політики як самостійного концептуального виміру міжнародно-правового захисту людських прав.

Мета статті – концептуальне осмислення антидискримінаційної політики як структурної складової міжнародних стандартів захисту прав людини. Відзначимо, що в науковій статті неможливо повною мірою висвітлити проблематику концепції антидискримінаційної політики, тому основний акцент цієї роботи полягає в окресленні «масштабу» концептуального виміру антидискримінаційної політики.

Виклад основного матеріалу. Як слушно відзначає А. Деркач, «сфера захисту прав і свобод людини більше не є полем діяльності винятково однієї країни. Наразі ця сфера належить до напряму діяльності більшості міжнародних організацій» [9, с. 124].

Відзначимо, що міжнародні стандарти захисту прав людини, як вказує аналіз робіт зазначених вище вітчизняних науковців [2–10], доцільно розуміти як результат нормативної та доктринальної еволюції міжнародного права, спрямованої на встановлення мінімально необхідних, загальнообов'язкових орієнтирів поведінки держав у сфері забезпечення гідності та свободи особи. Йдеться не лише про сукупність міжнародно-правових норм, закріплених у договорах і деклараціях, а про комплекс принципів, підходів і вимог, що формуються у взаємодії договірному права, звичаєвих норм, практики міжнародних судових і квазісудових органів, а також доктринальних інтерпретацій. У цьому сенсі міжнародні стандарти виконують системоутворювальну функцію, визначаючи межі дискреції держави та встановлюючи орієнтири для національного правотворення і правозастосування. «Рівність і недискримінація є ключовими категоріями системи права, що забезпечують реалізацію принципу справедливості як на міжнародному, так і на національному рівнях» [10, с. 64].

Водночас концептуальне розуміння міжнародних стандартів захисту прав людини не зводиться до фіксації єдиного, статичного набору зобов'язань. Їх характерною ознакою є динамічність (на що вказують уже згадані І. Зіноватна, А. Лапкін [8, с. 383–388], О. Калмикова [6, с. 123–128] і М. Кузнецова [2, с. 31–35]), що проявляється у здатності адаптуватися до соціальних трансформацій, нових форм уразливості та змін у балансі між публічними інтересами і свободою особи. Саме через таку динаміку міжнародні стандарти набувають змістовного наповнення, трансформуючись з абстрактних нормативних приписів в інструмент оцінки ефективності державної політики, зокрема в частині запобігання дискримінації та забезпечення фактичної рівності, що дозволяє розглядати міжнародні стандарти не як зовнішній орієнтир, а як внутрішній критерій якості правового регулювання в демократичній державі.

У цьому контексті принципово важливо наголосити, що антидискримінаційна політика не є зовнішнім або допоміжним елементом міжнародних стандартів захисту людських прав, а становить їх концептуальне ядро. Саме через заборону дискримінації міжнародне право переходить від формального проголошення рівності до встановлення матеріальних критеріїв допустимого втручання держави у сферу свободи та гідності особи. Антидискримінаційна політика виконує функцію інтегративного механізму, який поєднує різні категорії людських прав у єдину систему, забезпечуючи їх реальну універсальність, взаємозалежність і практичну здійсненність. У цьому сенсі вона виступає не похідним наслідком окремих правових приписів, а концептуальним інструментом, що визначає зміст, межі та спрямованість усієї системи міжнародних стандартів захисту людських прав.

Вважаємо, що антидискримінаційну політику в межах міжнародних стандартів захисту прав людини доцільно розглядати не як сукупність окремих заборон чи декларативних принципів, а як цілісну концептуальну конструкцію, що поєднує нормативний, інституційний та процедурний виміри. При цьому нормативний вимір антидискримінаційної політики охоплює систему міжнародно-правових стандартів і принципів, що визначають

зміст заборони дискримінації як складника захисту прав людини. Йдеться не лише про формальне закріплення ознак і підстав дискримінації, а про встановлення матеріальних критеріїв рівності, допустимих відмінностей у правовому регулюванні та позитивних зобов'язань держави щодо усунення структурної нерівності, а також правильної інтерпретації юридичних приписів. Так, щодо останнього О. Панкевич влучно зазначає, що під час роботи з чотирнадцятою статтею Європейський суд з прав людини вдається до змістовного розширення норм, регулярно фіксуючи в рішеннях, що сфера дії встановлених стандартів є значно об'ємнішою за їхній прямий опис [3, с. 25]. А. Лукомська і С. Корогод також звертають увагу на важливість інтерпретації відповідних юридичних термінів [7, с. 108–110].

Інституційний вимір відображає сукупність органів і механізмів, на які покладається формування, реалізація та контроль антидискримінаційної політики. У цьому контексті ключового значення набуває не стільки наявність спеціалізованих інституцій, скільки їхня функціональна спроможність діяти незалежно, узгоджено та ефективно в межах визначених міжнародними стандартами повноважень. У цьому контексті згадаймо тезу Л. Амелічевої про те, що застосування окремих міжнародних антидискримінаційних стандартів у сфері праці, що були імplementовані в національне законодавство, «виявилось надто складним для фахівців юриспруденції у зв'язку із прогресивністю, малодослідженістю ідеї цього закону та упередженим ставленням до неї українського суспільства. На жаль, в Україні так і не сформувалася судова практика щодо його застосування» [4, с. 70].

Процедурний вимір стосується способів практичної реалізації антидискримінаційних норм, зокрема доступних і ефективних процедур запобігання дискримінації, її виявлення та реагування на порушення. Саме процедурні гарантії забезпечують трансформацію нормативних приписів у реальний захист людських прав, визначаючи стандарти доказування, розподіл процесуального тягаря та вимоги до ефективності засобів юридичного захисту. У цьому аспекті згадаємо наведені А. Дац статистичні дані, що вказують на «складність процесу доказування у кримінальних провадженнях про дискримінацію» [5, с. 145–146].

У такому підході ключовим є усвідомлення того, що заборона дискримінації виступає не похідним, а структуроутворювальним елементом сучасної системи захисту людських прав, визначаючи межі допустимого втручання держави та стандарти рівного ставлення в публічно-владних і приватноправових відносинах.

Міжнародно-правові акти універсального й регіонального рівнів закріплюють принцип недискримінації як загальний стандарт, що пронизує весь масив людських прав незалежно від їх покоління чи сфери реалізації. Водночас еволюція цього принципу свідчить про поступовий перехід від формально-юридичного розуміння рівності до матеріального, що передбачає врахування фактичної нерівності, структурних бар'єрів і вразливості окремих соціальних груп. Саме в цьому контексті антидискримінаційна політика набуває самостійного значення як інструмент реалізації позитивних зобов'язань держави, що виходять за межі простого утримання від дискримінаційних дій.

Концептуальний вимір антидискримінаційної політики, на нашу думку, полягає, по-перше, у визначенні кола захищених ознак, яке не є статичним і розширюється відповідно до соціальних трансформацій та практики міжнародних судових і квазісудових органів. По-друге, йдеться про формування комплексних механізмів виявлення, запобігання та усунення як прямої, так і непрямої дискримінації, включно з обов'язком держави доводити об'єктивну й розумну виправданість різного ставлення. По-третє, антидискримінаційна політика передбачає інституційне забезпечення, зокрема створення спеціалізованих органів і процедур ефективного захисту та доступу до правосуддя.

Особливого значення у цьому контексті набуває співвідношення антидискримінаційної політики з іншими складовими міжнародних стандартів захисту прав людини. Маємо на увазі не лише взаємодію з принципом рівності, а й забезпечення ефективною участі осіб у суспільному та політичному житті, доступу до соціальних благ і публічних послуг. На нашу думку, обмеження антидискримінаційної політики винятково сферою формальної рівності нівелює її потенціал і зводить її до декларативного рівня, що не відповідає сучасним викликам.

Загалом антидискримінаційна політика постає як динамічний елемент міжнародних стандартів захисту людських прав, який відображає зміну парадигми від формальної заборони нерівного ставлення до комплексного забезпечення фактичної рівності. Саме таке концептуальне осмислення дозволяє розглядати її не як допоміжний інструмент, а як один із визначальних критеріїв ефективності сучасної системи міжнародно-правового захисту людських прав.

Висновки. Таким чином, антидискримінаційна політика займає концептуально самостійне місце у структурі міжнародних стандартів захисту людських прав і не може розглядатися як їх похідний або допоміжний елемент. Підставою для такого висновку є сукупність взаємопов'язаних критеріїв, які дозволяють ідентифікувати антидискримінаційну політику як системоутворювальну складову сучасної моделі міжнародного захисту людських прав. По-перше, нормативний критерій полягає в тому, що заборона дискримінації закріплюється в міжнародному праві не як ізольована норма, а як універсальний стандарт тлумачення і застосування всього масиву людських прав. Саме через антидискримінаційні приписи визначаються межі допустимого різного ставлення, матеріальні критерії рівності та зміст позитивних зобов'язань держави, що свідчить про їх системний, а не фрагментарний характер.

По-друге, інституційний критерій виявляється у формуванні спеціалізованих міжнародних і національних механізмів контролю, моніторингу та реагування на прояви дискримінації, а також у поступовому виробленні сталої практики міжнародних судових і квазісудових органів. Означені інституції не лише застосовують антидискримінаційні норми, а й наповнюють їх автономним змістом, трансформуючи антидискримінаційну політику в окремий напрям міжнародно-правового регулювання.

По-третє, функціональний критерій полягає в тому, що антидискримінаційна політика виконує інтегративну функцію в системі міжнародних стандартів, забезпечуючи узгодженість різних категорій людських прав та їхню реальну універсальність. Вона слугує механізмом переходу від формально-юридичної рівності до матеріальної, орієнтованої на усунення

фактичної нерівності, структурних бар'єрів і вразливості окремих соціальних груп.

Узагальнюючи викладене, антидискримінаційну політику доцільно визначати як концептуально автономну складову міжнародних стандартів захисту людських прав, що поєднує нормативні приписи, інституційні механізми та процедурні гарантії та спрямована на забезпечення матеріальної рівності й фактичної здійсненності людських прав. Саме в такому вимірі вона постає не лише як напрям державної діяльності, а як один із ключових індикаторів відповідності національного правопорядку сучасним міжнародним стандартам захисту людських прав і фундаментальний елемент демократичної правової системи.

Список використаних джерел

1. Migrant Integration Policy Index. NEW MIPEX. 2025 EU update. URL: https://www.mipex.eu/?gad_source=1&gad_campaignid=17342400187&gbraid=0AAAAAOK5BARxsWKZyT4XRBJasdbOoYBxH&gclid=Cj0KCCQiAsY3LBhCwARIsAF6O6XiGu_U3APfcCq4vCxPLXM6XouF8GAjmkpUHJnC7s92jUL1B5F88qGsaAvY6EALw_wcB.
2. Кузнецова М. Ю. Принцип недискримінації в міжнародному механізмі захисту прав людини. *Приватне та публічне право*. 2020. № 4. С. 31–35. DOI: <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2020.4.6>.
3. Панкевич О. Заборона дискримінації: деякі загальнотеоретичні й філософсько-правові аспекти інтерпретації (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 3. С. 20–31. URL: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-20-31.pdf.
4. Амелічева Л. П. Заборона дискримінації за ознаками «гендерна ідентичність» та «сексуальна орієнтація» у світлі теорії прав людини та концепції гідної праці. *Часопис цивілістики*. 2020. № 36. С. 70–76. DOI: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i36.204>.
5. Дац А. Міжнародні стандарти та європейська практика у сфері протидії дискримінації. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 2 (38). С. 145–150. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2024.02.145>.
6. Калмикова О. С. Міжнародно-правові стандарти у сфері захисту від дискримінації за ознакою віку. *Право та інновації*. 2019. № 3 (27). С. 123–128. DOI: <https://doi.org/10.31359/2311-4894-2019-27-3-123>.
7. Лукомська А. А., Корогод С. В. Поняття дискримінації за міжнародними актами та законодавством України. *Протидія дискримінації в Україні та світі*: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару

(м. Дніпро, 20 жовтня 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 108–110. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/15481/1/14%20%d0%b0.pdf>.

8. Зіноватна І. В., Лапкін А. В. Юридичні гарантії дотримання принципу недопущення дискримінації у сфері праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. № 90. Т. 2. С. 383–388. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.53>.

9. Деркач А. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та їх відображення в Конституції України. *Підприємництво, господарство і право.* 2019. № 8. С. 124–217. DOI: <https://doi.org/10.32849/12663-5313/2019.8.23>.

10. Кучук А. М. Право як лабіринт визначеності : монографія. Одеса : Гельветика, 2025. 128 с. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstreams/3de29bee-6f0d-4f73-a419-f7df9ac65887/download>.

Pekarchuk V.,

Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law, Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7750-1474;

Petrovska Y.,

PhD in History, Associate Professor, Head of the Faculty of Humanities (full-time and part-time studies) of the Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0009-0005-8131-2210;

Popruzhna A.,

PhD in History, Associate Professor, Head of the Department of Humanities, Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5079-2865

ANTI-DISCRIMINATION POLICY AS A COMPONENT OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS STANDARDS: CONCEPTUAL DIMENSION

The anti-discrimination policy as a vital component of international human rights standards within its conceptual dimension is explored in the article. It is determined that contemporary international human rights standards are formed not merely as a set of international legal norms enshrined in treaties and declarations, but as a complex of principles, approaches, and requirements arising from the interaction of treaty and customary international law, the practice of international

judicial and quasi-judicial institutions, and doctrinal interpretations. Emphasis is placed on the fact that the principles of equality and non-discrimination perform a system-forming function within this framework, defining the limits of state discretion and the criteria for permissible interference in the of human rights implementation field.

It is substantiated that anti-discrimination policy should be viewed not as a collection of isolated prohibitions or declarative provisions, but as a holistic conceptual construct that integrates normative, institutional, and procedural dimensions. It is demonstrated that the evolution of international standards indicates a transition from a formal and legal understanding of equality to a substantive one, oriented toward eliminating factual inequality, structural barriers, and the vulnerability of specific social groups. In this context, anti-discrimination policy emerges as a tool for implementing the positive obligations of the state, which go beyond the simple duty to refrain from discriminatory actions.

The study reveals that the conceptual dimension of anti-discrimination policy is manifested in the dynamic determination of protected characteristics, the formation of effective mechanisms for preventing and eliminating both direct and indirect discrimination, and the creation of institutional guarantees for access to justice.

Key words: *anti-discrimination policy; discrimination; international law; non-discrimination; international standards; human rights; legal regulation; justice; principle of equality.*

References

1. Migrant Integration Policy Index (2025), NEW MIPEX: 2025 EU update, available at: https://www.mipex.eu/?gad_source=1&gad_campaignid=17342400187&gbraid=0AAAAAoK5BARxsWKZyT4XRBJasdbOoYbXh&gclid=Cj0KCCQiAsY3LBhCwARIsAF6O6XiGu_U3APfcCq4vCxPLXM6XouF8GAjmkpUHJnC7s92jUL1B5F88qGsaAvY6EALw_wcB.
2. Kuznetsova, M. Yu. (2020), "The principle of non-discrimination in the international human rights protection mechanism", *Private and Public Law*, No. 4, pp. 31–35, DOI: <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2020.4.6>.
3. Pankevich, O. (2014), "Prohibition of discrimination: some general-theoretical and philosophical-legal aspects of interpretation (based on the practice of the European Court of Human Rights)", *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, No. 3, pp. 20–31, available at: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-20-31.pdf.
4. Amelicheva, L. P. (2020), "Prohibition of discrimination on the grounds of gender identity and sexual orientation in the light of human rights theory and decent work concept", *Civilistic Journal*, No. 36, pp. 70–76, DOI: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i36.204>.
5. Dats, A. (2024), "International standards and European practice in the field of anti-discrimination", *Actual Problems of Jurisprudence*, No. 2 (38), pp. 145–150, DOI: <https://doi.org/10.35774/app2024.02.145>.

